ئەگەر مە(تەر و هشك پێكڤەسوت بن)
تە ئاخ و بەر ژی دگەل سۆتن

بەرسڤەك بۆ هەڤال (هەژار رۆژانی)

هژمارا (٤) ێ دا كۆڤارا (جوان) لاپەرێ (٤)ێ هەڤال (هەژار رۆژانی) رەخنەك ل بابەتێ مە یێ رەخنەیی گرتیە ئەوێ بناڤێ (كارتێكرنا دەیك و بابا چەند تێبینیەك).

ل دەسپێكێ هەڤال(هەژار) بابەتێ خۆ ب كوپلەكا هەلبەستا (خانی) دەستپێكرییە، لەوما ئەز دبێژم هەڤالێ هێژا مە دبابەتێ خۆدا خۆبایی نەڤیایە بەرەڤاژی مەبەستا مە چاكسازی و چێتر لێ كرنە، ژ بابەتی دیار بوو كو مە دەست خۆشی ل كاك (بەرەڤان) كریە و پاشی ئێك ئێكە مە تێبینیێن خۆ ل سەر بابەتێ وی دیاركربوون، بەلێ هۆسا دیارە تو گەلەك یێ پاشڤە زڤری، ژبیرنەكە ئەڤرۆ سەردەمێ جیهانگەریێ یە چاخێ لەزێ یە،بەلێ ئەز نزانم زاراڤێ (رەخنا ڤەشارتی) تە ژ كیڤە هینایە، چونكو ب شێوەكێ روون و ئاشكەرا مە تێبینی لسەر بابەتێ هەڤال (بەرەڤان) داینە. هەر دیسان ئەز نزانم ئەگەر تە پێداچوونەكا هویر دبابەتی دا نەكربیت و، ب لێنێرینەكا ژ سەرڤە تو چەوا بریارێ ددەی و رەخنێ دگری، سەبارەت تە گۆتی (جۆرج) ئاڤدارەكێ جیهانی بوو، مرۆڤەك بوو دخزمەتا مرۆڤایەتیێ دا، ئەز دگەل تەمە، لێ بابەتێ مە چ پەیوەندی ب ڤێ چەندێ ڤە نینە و، بابەتەكێ ئەڤینێ یە، ئەڤینی ژی ژ جڤاكەكی بو جڤاكەكێ دی یا جیاوازە ئانكو هەر كۆمەلگەهەك ل دیڤ یاساو رێنماو رەوشت و تیتالێن خۆ دئەڤینی یێ دگەهیت، ب گۆتنەكا عەرەبی یان فرەنسی نابیت، تو ل سەر جڤاكێ مەیێ كوردی بسەپینی چونكو مەژی وەكو كورد پێناسا خۆ بۆ ئەڤینێ یا هەی، ئەگەر نە دێ ب كەسەكێ ڤارێبووی هێیە هژمارتن. دەربارەی پەیڤا ئەڤین و ڤیان كوتە گۆتیە (دوو تشتێن ژێك جودانە لێ تەمامكەرێن ئێك- دوونە) ئەز دبێژم دایك تەمامكەرا هەردووكانە لێ نە ب وێ رامانا تو تێدگەهی.

دیسان كاك (رۆژانی) دبێژیت: ئەزو توو (بەرەڤان) یێن دژین دا دایكێن مە دلشاد بین، تو هۆسا هزرنەكە دەیك و باب ئەوە یا كو تە ژ بابەتێ كاكێ (بەرەڤان) وەرگرتی، هۆسا دیارە تو د مەرەما من نەگەهشتی، هەڤالێ بەرێز ئەگەر تو من و خو و(بەرەڤان)ی بكەیە نموونە بوڤێ چەندێ، لێ ئەڤرۆكە ب سەدان گەنج هەنە دلێ دەیكێن خۆ دهێلن، بەلێ دەیك ب چاڤێ دلۆڤانیێ سەحدكەنە زارۆكێن خۆ ئانكو ١٠٠٪ هەمی دایك د ئامادەنە ژیانا خو گوری زارۆكێن خۆ بكەن، ئەرێ تو دبێژی گەنجێن مە ژی د هۆسانە. ئەگەر مە (تەرو هشك پێكڤە سۆت بن) ، ئەز دبێژم هەڤالێ (هەژار)

حەسەن فەتاح

د تە ئاخ و بەر ژی دگەلدا سۆتن، چونكو ئەو چیروكا تە ڤەگێرای، دبیت حالەتەكێ ئێكانە بیت، نابیت تو لسەر هەمی دەیك و بابان بسەپینی و بسەلینی، ئەز دبێژم گەلەك دەیك و باب هەنە، خۆ گەلەك د وەستینن هەتا هەڤژینەكا باش بۆ كورێ خۆ دەستنیشان دكەن یان هەتا بۆ كچێ ژی ل دویماهیێ ژی (هەژار رۆژانی) دبێژیت: (هەڤال تە دگۆت دەیك و بابان یا باش هەلبژارت، بەلێ ل دوماهیێ بۆ خرابی) برایێ هێژا پیچەكێ چاڤێت خۆ ڤەكە و دۆر هێلێ مە ببینە، ئەڤرۆكە ل ژێر پەردا پیرۆزا ب ناڤێ (ئەڤینێ) كچ و كورێن مە چ دكەن هەتا دەیك و باب باوەریێ بدەنێ، ژ دەولەت سەرێ تەكنەلۆژیا نوی وەكو مۆبایلێن ب كامیرە و ئەڤ پرۆگرامێن دناڤدا وەكو ((بلۆتوس و Spy Call، IR ... هتد)) ئەم هەمی دزانین ئەڤینا كچ و كورێن مە یا چ ل كری و، كەس ژمە نینە ب چاڤێن خۆ نەدیتی، راستە دەیك باب ژی هەنە دبنە ئاستەنگ، بەلێ یا گرنگ دڤێت ب پلە ئێك كچ و كورێن مە بهێنە پێگەهاندن هەتا هەلبژارتنا وان بۆ ئەڤینێ یا دروست بیت، پاشی دەیك و باب، دیسا دگەل رێزگرتنێ بۆ هەر ئەڤینەكا ژ دل و پاقژ بیت و رێزگرتن بو راوو بوچوونێن هەڤال (بەرەڤان هادی و هەژار رۆژانی) .

بـــۆچـــی هەتا نوکە تـــــــــە ژن نەهینایە؟!

ئەمیر ئەترۆشی

ئەگەر تو بێژن بی، یان تەل بەرە ژنێ بینی یان ژی تو یێ ل هەڤژینەکا ب دلێ خۆ وگونجایی دگەریێی، ئاخفتن ل سەر بارێ جڤاکی ئابووری پرسگرێکەکە و گەلەك یا دلگرانە. دسەر هندێ را ئێکەم بابەتە هەڤال دۆست و نیاسیارێن تە گفتو گۆیێ ل سەر دکەن، ئەڤجار یێ بەرهەڤ بە، هندەك ئاخفتنێن وەکی یێن داهێنەران دهژرا خۆدا پەیدا بکە، داکو هەمبەری خۆ ب بەرسڤەکا بەر ئاقل بێ دەنگ بکەی و، بلا ئەو دخۆها خۆدا بگەڤزیت دەمێ دبێژیتە تە :(بۆچی هەتا نوکە تە ژن نەهینایە...؟!

پێخەمەتی ئەم بەرسڤەکا بەرئاقل و دجهێ خۆدا بێخینە بەر جەنجەرا قەلەمێن خۆ، فەرموون دگەل چەندین بەرسڤێن ئاقلمەندانە :

١. گەلەك جاران ئەگەر زارۆکەك پرسیارەکێ ژ مرۆڤی بکەت و مرۆڤ بەرسڤێ نەزانیت، دێ مرۆڤ پرسیارەکێ ژ زارۆکی کەت داکو وی بێ دەنگ بکەت، لەورا توڤێ چەندێ بۆ خۆ بکە رێنیشاندەرەك بو ڤەکرنا گرێکان، بۆ نموونە ئەگەر ئێکی گوتە تە، بۆچی هەتا نوکە تە ژن نەهینایە...؟! بێژێ (چەند پرسیارەکا گرنگە، وەل من دکەت ئەز بێژمەتە، تە چەوا بریارا ژن ئینانێ دا؟ ب ڤێ چەندێ تو دێ دو چیچکان ب بەرەکی کوژی، ئێك: دێ فشار (**ضغط**) ل سەر تە رابیت، دوو دێ بۆ هەمبەری تە دیاربیت کو ژیانا هەڤژینێ ل جەم تە گەلەك یا گرنگە، ونەگرێدانا تە هەتا نوکە ب چ کەسان ڤە، وێ چەندێ ئاگەهینیت کو تو مرۆڤەکێ

ئەز باوەردکەم کو ژن ئینان ئازادیا مرۆڤی زنجیـــرو ســنــوورد ار دکەت، باشترە مرۆڤ یێ زگورد بیت.

ڤەلیتەی، ل بزانە کو هەتا نوکە تە کەسێ گونجای نە دیتی یە.

٢. ئەگەر تە باوەری ب ژن هینانێ نەبیت، بێژە یێ هەمبەری خۆ بومن ژیانا هەڤژینیێ راڤە بکە، وبێژی ئەز باوەر دکەم کو ژن هینان ئازادیا مرۆڤی زنجیر و سنووردار دکەت باشترە کو مرۆڤ یێ زگورد بیت .

٣. بێژی ئەز هێشتا زگوردم چونکو ئەز یێ ل هەڤژینەکا نموونەیی و گونجایی دگەریێم، من دڤێت هەڤژینا خۆ ب حەزا خۆ ژی بگرم و هەلبژێرم.

٤. بەرسڤەکا زانستی:

پتریا ڤەکۆلەران رێکەفتینە کو ژن هینانا ئەخری (مبکر) زویکا ب دویماهیك دهێت، لێ ژن هینان د ژییەکێ مەزن دا ژیانا هەڤژینیێ خۆشتر لێ دکەت و پتر سەربەخۆیێ و بەردەوامی دکەڤتێ.

٥. هندەك بەرسڤێن دی :

– سوپاس بۆ تە، ماتو دزانی ئەز چەند یێ ب زەحمەتم.

– ئەز گەلەك حەژ خۆ دکەم، ڤێجا نزانم چ بکەم.

– پرسیارەکا جوانە، چ جاران من ژ خۆ نەکریە، راستە ب خودێ بۆچی من هەتا نوکە ژن نەهێنایە؟ تو دزانی بۆچی؟..باش بکەکەنی وخۆ بدە پاش :

– بۆچی نە؟ تەدڤێت ئەڤەژی ببیتە بابەتەك ژنکێن جیرانان دەهۆلا من بقوتن و، وروژانە بەلاڤا من بکەن !!

بابەتێن هوسا ئازاد دەربرینێ ژ رەئیا دروستا جوانان دکەن، بڤان بۆچوونا هەست ب ئازادی یا دەربرینێ دکەن، هەرچەندە دبیت ئەڤە نە بوچوونا هەمی جوانان بیت، بەلێ هەڤالێ مە هەول دایە بوچوونا خۆ ب دەربرت و هەڤالێن خۆ یێن جوان رازی بکەت، دەرگەهێ کۆڤارێ بۆ هەمی جوانان یێ ڤەکریە و ئەم ل دەستەکا کۆڤارا جوان دێ دهاریکاربین دگەل دا بۆ هندێ کو جوانەکێ هزرمەند و خۆدان شیان و کەسایەتیەکا بهێز بەرهەڤ بکەین.

حەژێ کرن ژی تاوانە.!

هێژا وەیسی

هەرکەسێ دەیکا مەنعی دلداری
پەرە پۆ دەرکا چەشنێ پاساری

((فلکلور))

راماناوێ: ((ئەو کەسێ مەنعا دلداریێ (حەژێکرنێ) دکەت، بلا خۆ ب ئالایەکێ ب پەرۆك دیارکەت کا چ جۆرە))
رەنگە ژ هەمی تشتێن ب لەزەت و جوانێن ژیانێ، تشتەك نەبیت ژ حەژێکرنێ مەزنتر و گرنگتر و بتایبەتی بۆ مە کوردان ژبەر دوو ئەگەران:.
١. ژبەرکو ئەم رۆژهەلاتینە و مرۆڤێ رۆژهەلاتی حەژێکرن و ڤیان بەشەکە ژ ژیانا وی.
٢. ژبەر کو ئەم کوردین و بەردەوام خودان هەمبێزەکا گەرم و دەمێن تژی بهێن ڤەدان و سەیران و گەریانێن دلڤەکرین و، مەڤیایە ئەم دخۆشتڤی بین چونکو ئەم کوردین نەڤیێن کاوەینە و ژ هێزا ئاگرینە...
دا بهێینە سەر ناڤەرۆك و کاکلکا بابەتی کو من دشاشەکا ئەسماتی دا دیت، راپۆرتەك هاتبوو ئامادەکرن ل بەندیخانە (زیندان)ا ئافرەتان...
راپۆرت وەکی بابەت تشتەکێ جان و ب لەزەت بوو، ئامادەکەری زەحمەت پێڤە بربوو و، گەلەك تشت روهن و ئاشکرا کرن... بەلێ ئەو تشتێ هەستا من هشیار کری و گەلەك پێڤە مەندەهوش کریم، بتنێ ئێك رستە بوو دراپۆرتێ دا دگۆت:
(دوو دەعژمێرا من گوهـ ل چەندین تاوانا بوو وەك/ دزی، خیانەت، حەژێکرن...هتد) ب راستی لڤێرە پەیڤا (حەژێکرن) وەکی تاوانەکێ دیارکر و خەلکی هۆسا دحەژێکرنێ بگەهینیت ب تایبەتی ژنێ، ئەز گەلەك مەندەهوش بووم چوومە جیهانەکا دی یا پڕ ژۆێ رامانێ و خەیالێ. من گەلەك پرسیار ژ خۆ کرن: ئەرێ چێدبیت حەژێکرنێ ل رێزا دزی و خیانەتێ بهێتە ل قەلەم دان؟ بەندەکا یاسایی د دادگەهێن مەدا هەیە کو خەلکی ژبەر حەژێکرنێ بگرن و زیناد کەن؟ ئەرێ چێدبیت گرتیخانەك هەبیت ئەڤیندارەك و بەکرۆکەك (خائین) پێکڤە دژوورەکێ ڤەبن؟ بلا بەرسڤ بۆ هەوە بیت...
راستە ئەم کوردین پێدڤییە یاسایێ ل سەر هەمی جورە تاوانان بسەپینین و ریسوا بکەین، بەلێ دگەل هندێ پاراستنا حەژێکرنێ بکەین و هەول بدەین کۆمەلگەهێ ژڤێ نەزانینێ رزگار بکەین و بگوهورین کو خانەکێ بناڤێ حەژێکرنێ هەر نەئێخینە دبن پەردا توومەت و کێمیێ دا کو ئافرەت - هندەك- نەوێرن خۆ ب حەژێکرنێ بیننە دەر نەدویرە بهێنە کوشتن، ئەگەر خۆ نەهێنە کوشتن ژی دێ ژ ئەڤینیا وێ دویرکەن و هیڤیێن دلێ وێ تێکدەن، بەلێ گەلەك ژ کۆمەلگەها مە ب خەلەتی دحەژێکرنێ دگەهن و، سنوورێن حەژێکرنێ بەزاندینە ئەگەر ئەم بەرێ خۆ بدەینە قوتابخانێن سەرەتایی دێ بینین کو رێژەکا زارۆکان حەژێکرنێ دکەن و حەژێکرن وەکی یارییەکێ یە ددەستێ وان دا و هەر رۆژێ پەیوەندیێن خۆ دگەل گەلەکا گرێددەن. ئەرێ زارۆك و ئەڤینی؟؟؟
گەلەك ژ لاو و جوانێن کۆمەلگەها مە حەژ هەڤدو دکەن بەلێ ناگەهنە ئێك و خێزانا پەیدا ناکەن..
ئەڤ ئاریشە بۆ وێ ئێکێ ڤە دگەریێت کو ئەو گەنج بهایێ حەژێکرنێ نزانن و دبێژن: ((هەما وەخت بووراندنە)) خۆزی ئەم شیاباینە و هند ب جورئەت باینە کو مە بهاو پیرۆزیا حەژێکرنێ پاراستبا کو ئافرەتێن مە ئازاد بین ئەو ب خۆ بشێن هەڤژینێ ژیانا خۆ ب دلێ خۆ بهەلبژێرن.

ڤەجنقین و ڤەجنقاندنا کچان ژ دەزگەهێن راگەهاندنێ

دلڤین محەمەد عەلی

هەکە ژ هەبوونا کچێ چارەنڤیسێ وێ هاتە دانان و دەرگەهەکێ بەرتەنگ بۆ هاتە ڤەکرن و، پشتەڤانی بۆ نەبوو و کۆمەکا ئاستەنگان درێکا حەزو ئارەزوویێن وێ دا پەیدا بوون، هینگێ نەشێت خۆ بهاڤێژیتە هیچ کارەکی و، ب تایبەت بیاڤێ راگەهاندنێ. دیسان نەبوونا پەیمانگەهـ و کۆلیژێن تایبەتمەند ب راگەهاندنێڤە ب تایبەت ل باژێرێ دهۆکێ کو ببنە هاندەر بو کچێ ڤەستا راگەهاندنێ بکەت، ئەگەرەکێ بەرچاڤە بو لاوازیا رۆلێ کچا کورد دڤی بیاڤی دا. هەروەسا ژ کارتێکرنێن هەرە مەزن خێزانە، چونکو خێزانێن مە حەز ناکەن کچێن وان دویر بکەڤن یان تێکەلیەکا بەرفرەها رەگەزێ نێر بکەن، کو ئەڤە ئەگەرەکێ سەرەکییە بۆ رێگرتنێ ل کچێ کو خۆ ژ حەز و شیانێن خۆ بدەتە پاش و جورئەتێ نەدەتە خۆ هەتا ڤێ پەیڤێ ل هەمبەر خێزانا خۆ بێژیت، ژبەرکو دزانیت خێزانا وێ بخۆ چەند باسێ وێ کچێ دکەن ئەوا بێژەر یان پەیامنێرەك بیت ل دەزگەهەکێ راگەهاندنێ.
ژلایەکێ دی ڤە چونکو جڤاکێ مە رەوشت و تیتال و هزرێن عەشیرەتیە و تا نهۆ بێ پێڤەگرێدایەو زەلامێ مە بخۆ باوەری ب راگەهاندنێ نەهینایە، ئەڤجا دێ چەوا کچێن مە بڤێ کاری رابن..؟! ل دویماهیکێ ئەز دبێژم هەتا کچا مە باوەریێ ب شیانێن خۆ نەهینیت و، پویتە نە دەتە گۆتگۆتکێن خەلکی و دەربرینێ ژ هزرو بیرێن خۆ نەکەت، ب هیچ شێوەیەکی نەشێت رۆلێ خۆ وەك پێدڤی بینیت و، ب تایبەت ژی دوارێ راگەهاند نێدا.

جیهان گورەمارکی

چەوا دێ گەهیە ئارمانجا خۆ...؟

ئەو کەسێ دڤێت بگەهتە ئارمانجا خۆ، پێدڤییە ئەڤێ ئارمانجێ دەست نیشان بکەت، وەك پێنگاڤا ئێکێ ڤان خالا ب خۆ ڤە بگریت یا ئێکێ، خۆ پەروەردە بکەت و، خۆ فێرکەتە رێکخستن و پلان دانانا رۆژانە د ژیانێ دا، هەر دیسان گرنگیا دەمی کو ئەو ناهێتە قەرەبوکرن، هەردەم بلا جهێ تە یێ رێکخستی بیت، نەك هەر تشتەك ل عەردەکی یێ بەلاڤ بیت، رێکخستن و پلان دانانێ بکە ئێك ژ رەفتارێن چاك ل دەف خۆ و، دەوروبەرێن خۆ ژی فێربکە ڤێ چەندێ، بزانە دێ چەوا هزرێن خۆ کەی و، ب باشی ئەڤێ ئارمانجێ ب دەستڤە ئینی، هەر کارەکێ تو بکەی، دڤێت کو مەبەستەك پێ هەبیت، چ جارا کەسێ پێنگاڤەك نە هاڤێتیە، بێی کو مەرەمەك پێ نەبیت. هەروەسا ئارمانجا خۆ بۆ حەفتیێ یان هەیڤێ یان سالێ، بۆ هەمی سالان بۆ ژیانێ دانە. خالا دیتر دڤێت هەردەم یێ ب هیڤی بی و، ب شێوەکێ پۆزەتیف بەرێ خۆ بدەیە پاشەرۆژا خۆ، و نەکەڤییە دەروشەکا خراب دا و، بەردەوام هزرا بێ ئومێدیێ و ئاریشا بکەیی، بەروڤاژی ب گەنجینی بەرێ خۆ بدە ژیانا خو هەردەم رێکێن نوی دێ بۆتە ڤەبن، خۆ بێ ئومێد نەکە. دیسان خۆ دویر بێخە ژ دوو دلیێ و بهێن تەنگیێ، ب هزرەکا بەرفرەه و دلینی کاربکە، خالەکا گرنگ ل ڤێرە ئەوە خۆ گونجاندن دگەل بارو دوخێ نوکە. هندی تو بشێی نەکەڤە دخەیالێن خۆدا و تشتێ بێ مفا دەمێ خۆ پێڤە نەبە، هەروەسا بووچوونێن کەسانێن دیتر ژی ب سینگەکێ بەرفرەه وەربگرە. ل دوماهیێ من دڤێت بێژم هەرکەسەك ژمە دژیانێ دا ئارمانجا خۆ یا هەی، لەورا دەستنیشان کرن و ئامادەکرنا ئارمانجێ ژی مەژییەکێ ڤەکری یێ دڤێن، پاشان پلان هەر کارەکێ تو بکەی بێ پلان نابیت، دا ژینا تە ب رێك و پێکی برێڤە بچیت.

خەلەکا دوێ

بلوتوسێن خۆ ڤەکەن

غاندی گولەوار

ببورن...هێشێن من هەڤ بەردان یا ژمن ڤە ئێك و دوو ناگرنەڤە، بێ زەڤەری یابوویە دەرهێنەرەك دناڤ شانوگەریا ژیانا مە گەنجان دا، من کەس نەڤێت...کەسێ ئەز نەڤێم..ئەزێ وەستیای مە..بێ زەوقی یە...گێولێ من ل ڤێ دونیایێ نادەت...ئەڤە ئەز ڤێ نابێژم بەلکو گەنجێن مە ڤێ دبێژن، ناپلیۆن دبێژیت ((بهێن تەنگی بەربەستەکا مەزنە درێکا سەرکەفتنێ دا)) ژبەر هندێ ئەو کاودانێن گەنجێ مە ئەڤرۆ تێدا دەرباز دبیت هندەك کاودانێن تەکنولوجی و بلەزن، خۆل ژڤانێ گەنجی ناگرن، کانێ ڤێرا گەهشت یان ژی ب پشت خۆڤە هێلا و، دگەل خۆ نەگونجاندنا گەنجێ مە ل گەل ڤێ سەروبەرێ هەنێ، سستی و شەپرزەبوون بێن پەیدابووین و، گەنجێ مە وەکو پاتریا ترومبێلا یێ لاواز بووی و هاتیە خوارێ و بتنێ یێ مایە ب ئاڤاکرنا ژیانا خۆ یا دەم دەمی ڤە دەم کوشتنێ ڤە، و دەما دچیت داکو ئەوا ددلێ دا دوو کول دابرێژیت و، بۆ کەسەکێ نێزیکی خۆ بێژیت (ئەو دبیتە پرسیار کەرو، یێ دی ژی دبیتە بەرسڤدەر) لێ ل ڤێرێ میلێ دەمژمێرێ لسەر ١٠:١٠ دراوەستیت و دبیتە شەر دناڤبەرا پرسیار کەری و بەرسڤدەری دا و، دهەڤدوو ناگەهن ئانکو ب کورتی هەردوو دبنە پرسیارکەر، هێشتا دێ رۆهن کەم)ئەو ئاریشێن پرسیار کەری هەین، بەرسڤدەری ژی ئەو یێن هەین و ژ ئەگەرێ نەبوونا دایەلوگێ و گفتوگۆیێ ل سەر شەنگستەکێ ئەکادمی دناڤبەرا هەردوو کەلەخێن سۆتی دنێك ئاریشە دا، پتر تێك نەگەهشتن پەیدا دبیت، باوەری ب ئێك نامینیت و، باوەری ب خۆ ژی نامینیت، و بێهنێن هەردووکان چووینە سەرێ دفنێ و، ئەو بێهین تەنگیا وان بخۆ ژ کەڤندا چێکری، دبیتە بەربەستەك بۆ سەرکەفتنا وی گەنجی، ئەو بخۆ دراستیێ دا بەرزە دبینیت کو بەرسڤ یال دەڤ وی بخۆ هەی، لێ هند پێداچوون دناڤ کەسایەتیا خۆدا نەکریە، داکو ئەو چارەسەر کەتن و بێژیتە خۆ بلوتوسێ من یێ گرتی بوو...ببورە وەرە دا پێکڤە بلوتوسێن خۆ ڤەکەین و ئێك ئاڤا کەین ب مەرجەکی ئەو ڤایرۆسێ پیس ئەوێ دبێژنێ ((گێولێ من یێ ژ ژیانێ شکەستی)) ژناڤ جانێ خۆ بینینە دەرێ، هەروەکی کۆ نڤشیۆس دبێژیت ((راستکرنا شاشیا بخۆ شاشی یەکا دی یە)) ، وەرن دا بلوتوسا ڤەکەین شاشیان ژناڤ ببەین ئێك ئاڤاکەین ... دەولەتا کوردی ژی ئاڤاکەین...

چەند خالەك ژ كێماسیێن قوتابیێن مە ل قوتابخانێ كو دبنە ئێك ژ ئەگەرێن سەرنەكەفتنێ

هنار ئەنوەر
پۆلا شەشێ زانستی

١. ل جهێ قوتابی بێژیت ئەز دێ رێزێ ل ماموستایێ خۆ گرم، دێ بێژیت رەفتارا مامۆستا دگەل قوتابیان وەك هەڤالینیێ بیت. ئەز ژی وەك قوتابیەك دێ بێژم ئەڤ ئاخفتنە گەلەك خەلەتە كو قوتابیێن مە گەلەك بكار دئینن، بۆ نموونە چێدبیت ئەز دگەل هەڤالێن خۆ گەلەك كاران بجه بینم و گەلەك ئاخفتنان بێژم، ئانكو ل ڤێرە هەكە مە ماموستا ژی وەك هەڤالان دانا، دڤێت ئەو ئاخفتنێن ئەم هەڤال دبێژینە ئێك و دوو، بێژینە ماموستایان ژی و هەكە مە گۆتن ژی ئەڤە چ سنوور نەمان، لەوما دڤێت ئەم قوتابی بین ئەم هزرەكێ ژماموستایێن خۆ بكەین، ئەركێ مامۆستایە وانێ شلوڤە بكەت، لێ بەرامبەر وی مامۆستایی ژی، ئەركێ قوتابیە ب دروستی و ل دویف یاسایێن قوتابخانێ، ئەو ژی ئەركی بجهبینیت و باش بخوینیت و ئەم هەمی دزانین كو ماموستا چەند سالا ژ قوتابی مەزنترە، لێ دڤێت قوتابی هەر رێز ل دەف مامۆستای هەبیت، ئەڤ چەندە ژی هەمی بۆ قوتابیێن مە دزڤریت، ل دوماهیا ڤێ خالێ ژی دێ بێژم مەرەما من نە ئەوە كو ماموستا بهێتە دپۆلێ دا بێ توورە و ناڤ چاڤ گرێ بیت، بەلێ نابێژم ژی بلا وەك هەڤالا بیت، دڤێت مە رێز بۆ ماموستایان هەبیت ئەوان ژی هەروەسا و سەرەدەریەكا باش و تێگەهشتن دناڤبەرا وان دا هەبیت، چونكی مامۆستا یە، لێ قوتابی پێتڤی وان ماموستایانە ئانكو زیان هەر بو قوتابی بیت، ئەڤجا بلا قوتابیێ مە ئەڤێ ئاخفتنێ ب كارنەهینن چونكو ئەنجامێن سەرنەكەفتنێ ب دوویڤدانە.

٢. قوتابیێن مە گەلەك حەژ تشتێ ئامادەكری ئانكو یێ (حازر) دكەن، من دڤێت ڤێ خالێ دا ئاماژە بدەمە تشتەكێ گرنگ مەرەما من نە ئەوە ئەز دهاڤێژمە قوتابیان، مەرەما من ئەوە هندەك ژ راستیێن قوتابیان بەرچاڤ بین . خواندنا مە یا نها گەلەك یا كێمە ئانكو بارایتر دێ خواندن ئەو بیت ئەوا كو تانها ئەم گەهشتینێ بۆچی؟ ژبەر كو قوتابیێ بەری نهو بتنێ یێ گرێدایی بوو ب پەرتوكا خۆڤە، چ تشتێ دی ل دەورووبەران نەبوو، ئەو بۆخۆ ل خواندنێ دگەریا، لێ بەرەڤاژی نها قوتابیێ دبێژیت بلا خواندن ل من بگەرێت و ئەڤ چەندە ژی گەلەكا ب زەحمەتە . قوتابی ل پولا شەشێ ئامادەیی دبێژیت (مامۆستا بومن پرسیارو بەرسڤێ دەست نیشان بكە)، ئەز نابێژم بلا نەهێنە دەست نیشان كرن بەلێ بلا قوتابیێ مەژی هەول بدەت هندەك ب هیڤیا وی ڤەبن. هەكە ب ڤێ شێوەی با، هەما دا وەزارەتا پەروەردێ پەرتوكا ب شێوەیێ پرسیارو بەرسڤ چاپ كەت و نە پێدڤی قوتابخاناو مامۆستایان ژی بوو، نموونەكا دی دێ پرسیار ل بەر چاڤێن قوتابی هێنە شیكاركرن ئەركێ قوتابیە ژی هەرچ نەبیت، ئەو پرسیارێن هاتینە شیكاركرن دەمێ دچیتە مال راهێنانەكا دی ل سەر بكەت داكو شارەزا ببیت، چونكی گەلەك جاران دبێژن هەر ئەڤ پرسیارە ب چاڤ نەدیتیە چونكی ب دەستێن خۆ شیكار ناكەت، نها دگەل ڤان نموونا دێ بێژم قوتابیێ مە حەژ تشتێ ئامادە (حازر) دكەت، بەلێ هەكە قوتابیێن مە، هاریكاریا خۆ نەكەن كەس نە مەجبۆرە هاریكاریا وان بكەت و هەر قوتابیەك و مافێ خۆ، ئەڤجا بلا هەول بدەن مافێ خۆ ب سەرفەرازی بدەستڤە بینن.

٣. بۆچی تا نها قوتابیێن مە هەر گرنگیێ ب (مەلزەما) ددەن هەرقوتابیەك كو هزرا خو د ئەڤان (مەلزەمان) دا بكەت زیانێن وان پترن ژ مفا وەرگرتنێ، هەكە بێژین بۆچی؟ بۆ نموونە مامۆستایەك دێ بۆ من ب وانا ڤیزیایێ هێت، دێ بێژیت من (مەلزەمە) یا هەیی بۆ خۆ بكرن، چێدبیت ئەو (مەلزەمە) د مفایێ من دابیت، چونكی ئەو مامۆستا بۆمن دهێت، لێ هندەك قوتابیێن دی ل قوتابخانەكا دی، دێ (مەلزەمێ) دكرن قوتابی ل مەلزەمێ دخوینن و مامۆستا ب شێوەیەكی شلوڤە دكەن و ئەڤ تشتە دێ یێ بەردەوام بیت ل هەمی قوتابخانا. پارێزگەهـ ژی ژ گەلەك قوتابخانا پێكدهێت، ئەڤە بوونە گەلەك (مەلزەمە) ئەڤ رێكە ترس و دوودلی (قەلەقێ) بو قوتابی پەیدا دكەن . ل دویماهیێ ژی دبێژم هندی ئەڤ (مەلزەمە) هەبن، دێ قوتابی بدەستخۆڤە هینن. ئەڤجا هەر هیڤیەكە ژ پەروەردێ كو دویڤچوونەكا زۆر ب هێز هەبیت بۆ ژبن برن و نەهێلانا ئەڤان (مەلزەمان) و ئەم دێ سوپاسدار بین.

٤. دایك و بابێن مە، تا چ رادە سەرەدانا قوتابخانێ دكەن بۆ مسۆگەركرنا سەركەفتنێ و پەروەردەكرنا زارۆكێن خۆ و دانو ستاندنا دەربارەی ڤێ چەندێ ب راستی ئەز وەك قوتابی ل دۆر ڤێ خالێ، نە یا گەشبینم چونكی گەلەك ژ دایبابان نزانن كا زارۆكێن وان ل پۆلا چەندێ نە.

٥. بۆچی قوتابیێن مە هەر ل دەسپێكا سالا خواندنێ ل پۆلا شەشێ ئامادەیی، هزرا مانێ بۆ سالا دووێ دكەن، ب هزرا من ئەڤە رێكەكا گەلەك خەلەتە، هەكە هەر ل دەسپێكا سالێ ئەڤ هزرە كر ئەڤە گوهێ وی نەما ل خواندنێ هەروەكو نەهاتیە قوتابخانێ، بلا قوتابی سالا خواندنێ هەمیێ بخوینیت.

٦. بهێنڤە دانێن دماوێ دەوامێ دا ژی، كارتێكرنەكا مەزن دكەتە سەر ئاستێ خواندنا قوتابی ب گشتی، ژبەر كو هەكە ئەم ب گشتی ل وەلاتێن پێشكەفتی بنێرین دێ بینین بهێنڤەدانێن وان كێمترن ژ یێن مە.

٧. پرۆگرام (مەنهەج) گەلەك ب زەحمەتە یێ درێژە، ب تایبەت بۆ قوتابیێن ڤی سەردەمی. گەلەك جاران مامۆستا یێن مە دبێژن: (دەمێ ئەم ل پۆلا شەشێ گەلەك ب ساناهیتر بوو ژ ڤێ گاڤێ و بۆ مە یا ب ساناهی بوو)، ئەز ژی دبێژم راستە بەلێ بو وی دەمی ئانكو وی سەردەمی، چونكی مامۆستا دەمێ تە ئەڤ (مەنهەجە) د خواند، ئەو تەكنۆلۆژیا نها هەیی، وی دەمی نەبوو (سەتەلایت، موبایل، ئەنترنێت، ئەز دشێم بێژم تیلەڤزیۆن گەلەك دكێم بوون)، ئانكو یا جوانتر ئەوە بێژم كو بتنێ تە پەرتووكا خۆ ل بەر چاڤێن خۆ ددیت، نها ئەز یال پۆلا شەشێ ئامادەیی - بەشێ زانستی، بومن ژی دەمێ من ل پۆلا سییێ ناڤنجی دخواند گەلەك یا ب ساناهی بوو لێ نها قوتابیێ پۆلا سییێ گازندا دكەت، بەلێ ئەز ژی دبێژم یا ساناهی بوو، چونكی من ئەو قوناغ ب دویماهی هینا.

٨. جیاوازی دهێتە كرن دناڤبەرا قوتابخانێن نموونەیی و قوتابخانێن دی تردا. بۆچی قوتابخانێن نموونەیی، تاقیگەهـ هەنە ؟ هەكە من هەبیت وێنەكێ زیندەوەر زانیێ بە ئەوژی هەمی خالێن دەست نیشان كری، ب عەرەبی نە، بۆچی ئەز ب كوردی بخوینم و من وێنەك هەبیت ئەوژی نڤیسینا وی هەمی ب عەرەبی بیت. نموونەكا دیتر گەلەك جاران دهێتە گۆتن، مە ماموستا یێن میلاك كێم هەنە، ئەز ژی دگەل ڤێ چەندێ مە، بەلێ بۆچی ١٠٠ % قوتابخانێن نموونەیی بەهرا خۆ تێدا هەیە.

زێر
+
زێر
نەخت!

ئازاد یوسف نسری

هەلبەت گەلەك دیاردێن نەجوان و نەشارستانی و سەیر دناڤ جڤاكێن جیهانی دا هەنە كو ب راستی سەرەنجا خەلكی رادكێشن و دبنە بابەتێن گەنگەشە و بگرە و ڤەكێشێ ل دەڤ هەر تاكە كەسەكێ جڤاكی و ب تایبەت ل دەڤ چینا هەرە پێشكەفتی و رەوشەنبیر و تێگەهشتی . جڤاكا كوردی ژی وەكو ئێك ژ جڤاكێن جیهانێ، یابێ بەهر نینە ژڤان دیاردێن نەجوان و نەمروڤایەتی و دژی بنەماو پرەنسیبێن ئاینی و مافێ مروڤی و یاسایێن جڤاكی...هتد. و ئەڤ دیاردە دگەل بوورینا دەمی دهێنە گوهورین بۆ وێ ئێكێ، دا دگەل سەردەمێ خۆ بگونجن، لێ ئاڤەروكا خۆ ژ دەست نادەن و هەر هەمان رامان و تێگەهێ دگەهینن یێ بەری هنگی دگەهاند. ژوان دیاردێن ژمێژە و كەڤن بەربەلاڤ دناڤ جڤاكێ مەدا، دیاردا نەخت وەرگرتنێ یە كو دەما كورەك دچوو خوازگینیێن كچەكێ، دا بابێ وێ بێژیت نەختێ كچا من (هندەیە) و دا دایكا وێ بێژیت دڤێت هندە زێرا و فلان مودێلا ناڤ مالیێ بۆ كچا من چێكەن و هەروەسا خویشك و برا كەس و كارێن وێ ژی دا هەمی داخوازێن خۆ پێشكێشی مالا زاڤای كەن، و حەتا حەفكێ زاڤایی‌هێلنە ددەینارا. ئەڤ چەندە دبۆ ئەگەرێ وێ چەندێ كو ئەڤ بوك و زاڤایە ب ژیانا خۆ شاد نەبن و چ خوشیا دژیانا خودا نەبینن و هەردەم ب ئاریشێن خێزانی ڤە بنالن و خێزانەكا نەبەختەوەر ژێ دروست بیت، بەلێ ئەڤە چەند سالەكن ئەڤ دیاردا نەجوانا نەخت وەرگرتنێ دناڤ جڤاكێ مەدا گەلەكا كێم بوی، ئانكو هەر نەمایە. ئەوژی پشتی ماندی بوون و نەرازیبونەكا زور ژلایێ ماموستاو زانایێن ئاینی و هەروەسا ژلایێ گەلەك كەسانێن جڤاكی بخۆ ژێ ڤە. لێ مخابن ئەڤرو دیاردەكا نەجوانتر و نەشارستانی تر یا پەیدابوی كو بدروستی جهێ نەخت وەرگرتنێ بێ گرتی ئەوژی دیاردا گەلەك زێر داخوازكرنێ یە ژلایێ كچێ ڤە. راستە مافەكێ رەوایێ كچێ یە ژیان و پاشەروژا خۆ سوگەر بكەت ل سەر هەڤژینێ خۆ، بەلێ نە ژیان و پاشەروژا خۆ هەڤژینێ خۆ رەش بكەت و نەبڤێ شێوێ نوكە دناڤ جڤاكێ مەدا هەی. چونكە زێر داخواز كرنا ڤێ سەردەمی یا ژ سنورێ گرام و مسقالا دەركەفتی و یا بەرەڤ كیلویا دچیت، كو براستی ئەڤێ دیاردێ دلگرانیەكا ل دەڤ خەلكی پەیداكری و هەروەسا كارتێكرنا خۆ ژی یال سەر پاشەروژا جوانان دكەت بێ جیاوازی. چونكە ئەگەر كورێ بێ چێ نەبیت كچەكێ ب خوازیت و بمینیتە بێ ژن، بێگومان دێ كچ ژی قەیرەبیت و مینیتە دناڤ چوار دیوارێن سپی دا و كارتێكرنا خۆ ل سەر جڤاكی هەمیێ ژی دكەت. ئەڤجا دڤێت ب پلە ئێك ئەم جوان بخۆ خۆ ل بابەتێن هوسا بكەینە خۆدان و ل سەر بنڤیسین و هندەك سنورێن جڤاكی یێن دەستكردێن مروڤان دروستكرین بشكێنین و بەزێنین، داكو بگەهینە ئاستێ جڤاكێن پێشكەفتی یێن جیهانێ.

خەلك
و
یاسا

مروڤ بونەوەرەكێ جڤاكییە دسروشتێ خۆدا نەشێت دویر توخمێ خۆ بژیت،ئەڤجا هەبوونا جڤاكێ،زۆر یا گرنگە ب هەر شێوەكی بیت و، ئەڤ جڤاكە ژ هەبوونا مروڤی بەرفرەه دبیت، چونكو مروڤ یێ پەیدا بووی ژ ئەگەرا پەیوەندییەكا جوتانە (علاقە المزدوجة) ئەو مروڤ پێدڤییە باش بهێتە داینگەه كرن(**حظانة**)داكو بشێت كارێن خۆ یێت روژانە دناڤ ڤی جڤاكی دا بریڤە ببەت، وەك فەیلەسوفەكێ یونانی دبێژیت (ئەگەر مروڤ دناڤ جڤاكەكێ مروڤایەتی دا نەژیت، بتنێ مروڤ درندەكە یان خۆداوەندەكە) . پێدڤیە هندەك یاسا هەبن بۆ پاراستنا ڤان پەیوەندییێن مروڤایەتیێ، چونكە دەست كێشان ژ ئاریشێن جڤاكی و نە راستڤەكرنا خەلەتیان، دێ بنە ئەگەرێ نە ئارامی و تێكچوونا سەروبەرێ جڤاكی، چونكو مروڤ هەردەم ل دویڤ حەزا دلێ خۆ خۆیەتیا (ذاتی) خۆ چەند كارەكا دكەت و، حەز ناكەت هیچ یاسایەك ببیتە رێگر بەرامبەر حەزا وی و بهێتە سەپاندن لسەر كارو كریارێن وی،لسەر ڤی بنیاتی یاسا هاتە دانان داكو هەمی كەس وەك یەك بن، بۆ دەست نیشانكرنا ئەرك و مافێن هەر كەسەكی و نابیت هەركەسەكی ئازادیا بێ سنوور هەبیت، دڤێت ئازادییەكا گرێدایی ب یاسایێ بیت (حریة مقیدة) ل دویڤ سنوورێ وێ ئازادیێ كارێن خۆ بكەت و، نابیت بۆ وی سنورێ دەربازبیت، ئەگەر نە، دێ بیتە ئەگەرێ هندێ كو زۆرێ لسەر مافەكێ دی بهێتە كرن. ئەڤ چەندە ژی ل بنگەهێن یاسایێ هێتە دانان وەك پەرلەمان (دەسەلاتا یاسا دانانێ) ل دویڤ رەوشت و تیتالێن جڤاكێ دەولەتێ دهێنە دانان دا بهێتە گونجاندن دگەل جڤاكێ ئەو خەلك تێدا دژیت. ژ دەولەت بۆ دەولەتێ یاسا یا جیاوازە و، كەسێن دناڤ دەولەتا خۆدا دژین نابیت ل دویڤ یاسایێن دەولەتەكا دیتر بچن، چونكو رەوشت و تیتالێن دەولەتا ژێك جیاوازن، بۆ نموونە یاسایێن دەولەتێن روژئاڤا ناهێنە گونجاندن دگەل یاسایێن دەولەتێن ئیسلامی، ژبەر كو جوداهیەكا مەزن یا هەیی دناڤبەرا ئاینێ وان دا و، ئاینێ ژی ژێدەرەكێ سەرەكییە بۆ دانانا یاسایێ. بڤی رەنگی ژ یاسا بیت، مروڤ نەشێت ب پشت گوهێ خۆڤە باڤێت. ئەگەر هاتە چەسپاندن لسەر جڤاكێ مروڤی، بۆ نموونە ئەگەر مروڤی تاوانەك دژی یاسایێ كر. ئەڤێ تاوانێ سزایێ خۆ هەیە، داكو كەسەك چاڤ ل بێ دی نەكەت و، نەبیتە ئەگەرێ تێكچوونا بارێ جڤاكی و، هەمی لایەنێن ژیانێ تێكەل نەبن، دیسان وەك یاسایێن بازرگانی گرێدایی بازرگانا رامان ئەوە كەسێ بازرگان ل دویڤ یاسایێن خۆ بچیت داكو رێكخستنەكا جوان پەیدا ببیت، ل دوماهیێ من دڤێت دیار بكەم كو د جڤاكێ بەرێ دا، یاسا هاتە دانان بۆ رێكخستنا بەرژەوەندیێن دژی ئێك و،پاراستنا گیانێ عەشیرەتگەریێ ژ ژێكڤەبوون و مەترسیێن دەرەكی،بەلێ نوكە بهایێ وێ پترە، چونكو بەرژەوەندی یێن جڤاكی یێن گشتی دپارێزیت ل دویڤ خزمەتێن خەلكی دهێتە دانان و فاكتەرەكە بۆ چەسپاندنا دادوەریا جڤاكی، وەك پەیڤا پر بەها یا سەروك بارزانی دەمێ دبێژیت: (نابێت لە كوردستان كەس لەیاسا بەرزتربێت)، دڤێت ل دویڤ ڤێ پەرەنسیپێ بچین وەك سەرەتایەك بۆ دروستبوونا دەولەتەكا یاسایی كو ئەڤرو مە دەستهەلاتا خۆ یا سەربەخۆ یا هەی دوارێ سیاسەتێ دا و مە كەلتوور و مالا كوردی یێن هەین،ئەڤە رێزگرتنا یاسایێ دێ بیتە ئەگەرێ پەیدابوونا جڤاكەكێ شارستانیێ یاسایی و مودێرن وسەركەفتی سەردەمانە.